

NIVES OPAČIĆ

Poslanica Mirjani Benjak

Draga Mirjana!

Tvoj životni jubilej, o kojem se drage osobe staraju da ga dostojno proslaviš i opipljivim darom kakav je Zbornik što ga pripremaju u tvoju čast, dao mi je priliku da ti se i ja obratim, i to onako kako nikada dosad nisam. Drago mi je što ti se bez ikakva izmotavanja (kako? zašto?) mogu obratiti ovako izravno, jednostavno kolegijalno i prijateljski. Budući da nikad nismo bile u poziciji da se između tebe i mene uvuče bilo kakvo koristoljublje, pišem ti laka srca i poletne duše bez ikakve suzdržanosti, jer mislim da je tako i najprimjerenije tvojoj (okrugloj) obljetnici, a i tebi kao osobi. Ja nisam imala takve harne anđele čuvare kao što ih imaš ti, pa su sve moje dosadašnje okrugle (i neokrugle) obljetnice prošle tiho i neprimjetno, bez ikakva znaka, a novu okruglu pitanje je hoću li i doživjeti. Uostalom, već sam dugo u mirovini, a tada te sve manje ljudi poznaje i prepoznaje. Sad je hora za druge aktivnosti, kakvu sam obavila prije nego što sam ti počela pisati. Vratila sam se, naime, sa sprovoda, jer je u mojem gimnazijskom razredu počelo kositi nemilice, pa sam u nekadašnjoj prvoj klupi (četiri stolca) ostala još samo ja. Ni stolca, ni klupe, pa čak ni škole, dakako, već odavno nema. Danas je ondje muzej (Mimara). A ja na sebe ne mogu primijeniti ni uzrečicu svoje (vitke) mame: straga licej, sprijeda muzej.

Za obraćanje tebi odabrah jedan stari oblik dopisivanja, onaj iz vremena dok još nije bilo ni pošte kao institucije, pa onda ni njezinih izdanaka, telefona, a današnje oblike komuniciranja smatram toliko manjkavima, pa i nepouzdanima, da ti se na taj način ne bih ni voljela obratiti. Dakle, priklonila sam se onom obliku koji su nekoć između sebe razmjenjivali prijatelji, a to je poslanica. Ima više naziva koje, uz poslanicu, rabimo za taj oblik: list, epistola, pistola, knjiga, pjesan, pisan, pisanca, razgovor. Kasnije su one, kao i toliki drugi oblici davnih dopisivanja, ušle bez ikakve zaštite privatnosti u nacionalne književne korpuse, pa ih mi današnji čitamo tako indiskretno, premda nikomu od nas nisu bile upućene (a dok smo bili studenti, njima su nas dobrano i gnjavili).

Poslanica je kao oblik poznata još od antike. Rimski pjesnik Horacije pisao je *O pjesničkom umijeću* u *Poslanici Pizonima* 20. godine ili još ranije, a Ovidije, nesretnik koji je stradao zbog verbalnoga delikta koji se nije svidio caru Augustu, tužio je i cvilio komu god je mogao i stigao (*Poslanice s Crnoga mora – Epistulae ex Ponto* od 8. do 12. godine) ne bi li se nekako iskopao iz tegobnoga progonestva među proste i priproste

vojnike u zabačenom Tomisu (danas rumunjska luka Constanța), no nikakvo obraćanje (pa ni Žalobnicama) možebitnim dobrim vezama nije mu pomoglo. Ostao je ondje do smrti. Naravno, mislio je jamačno na današnju Rumunjsku, koja se njime diči kao da je u tom kraju ponikao. A on je ondje bio tako nesretan. No turizam ne pita ni za priču ni za cijenu, pa je negdašnji nesretnik Ovidije nadjenuo i ime jednom otočiću (Otok ljubavi), premda mu je u tom niskom i nezdravom okolišu bilo na pameti sve prije nego ljubav, a osobito kako da se odande izvuču. Mi današnji sve manje znamo o onima negdašnjima, pa nam se mogu prodati i svekolike nazovilegende. Ali u turizmu sve je dobrodošlo kao mamac za rasonodu gostiju, pa ni glupost nije isključena.

Poslanica jest nešto starinsko (danas su već i pisma anakronizam), no meni je takav oblik obraćanja itekako prepoznatljiv i prihvatljiv. Poslanica je rezultat želje da nekome uputimo neku riječ, želje da toga drugoga primijetimo i da on primijeti nas, pa da na ravnoj nozi s njim komuniciramo. Ona je, iznad svega, izraz poštovanja i dragosti, pa i sreće što adresat – takav kakav jest, takav kako ga sami u sebi vidimo – uopće postoji u našem vidokrugu. Od šture definicije *poslanice* (najšire gledano: ono što je komu poslano, pismo), najpoznatije su one iz Novoga zavjeta (bilo da se obraćaju samo pojedinim crkvenim zajednicama – poput Pavlovih – bilo da su upućene cijeloj ranoj Crkvi, kakve su Petrove, Jakovljeva, Judina, Ivanova). Čak i administrativno obraćanje vladara narodu ili zakonodavcu zna poprimiti taj oblik, kao i službeni spisi Svete Stolice. Meni su u ovom času na pameti one *epistole* (grč. *epistolé*, lat. *epistola*) što su ih u miru provođenja svojega vremena (i života, kojima tu mirnoću pripisujemo upravo čitajući retke njihovih poslanica) razmjenjivali poglavito naši stari pisci renesansni: Hektorović, Vetranović, Marulić, Nalješković, Pelegrinović, Mažibradić. I oni su se svojim prijateljima povjerali nekako otmjeno i o svojim poslovima i o svojim strahovima, a u ono vrijeme najveća je strepnja prijetila od otomanske najezde. Voljela bih kad bih ti mogla poslati upravo taj duh drevnosti što mi se čini da iz tih davnih pisama struji. Možda mi se taj pasatistički miran duh čini takvim jednostavno zato što su davno prošla vremena uvijek nekako zaobljena, u njima ništa više ne bode i ne boli, a s neba rosi vječni mir. Nitko, međutim, ne zna kako je tada doista i bilo. Ni ratovi, s milijunskim žrtvama, ne izazivaju u nama one prvotne strahote raznesenih i pregaženih tijela i smrskanih lubanja. Prešli su u hladne i ravnodušne brojke. Valovite livade kod Austerlitz / Slavkova (Češka), poprište jedne davne zimske bitke triju careva (2. prosinca 1805., Napoleon, ruski car Aleksandar i austrijski Franjo), danas kao da pozivaju na spokojan piknik, a o tome da se upravo na tom i takvom terenu nitko nije imao kamo sakriti (od tanadi i bajuneta), da su na tom istom mjestu podanici raznih vladara bili pokošeni unakrsnim rafalima čim bi izvirili iz rova, nitko i ne razmišlja. Ili mrcvarenje višenacionalnih vojnih postrojba s

dovlačenjem topova na planinske alpske vrhunce (Bovec, Kobarid). I užasne podatke o ubijenima čitamo mirno, ravnodušno. Kao što se obično čitaju grafikoni. A možda je tako i zato što nam je sve manje stvari uopće važno. I strašno. U svemu je zavladala neka apatija.

Profesionalno, ti i ja nismo se sudarale, jedva da smo se i doticale, no ipak smo se u jednom vremenu često susretale, barem jednom u godini. Bilo je to na konferencijama Društva za primijenjenu lingvistiku – u Opatiji i u Splitu, više puta. Naši susreti bijahu, dakle, na moru, pa mi se i zato oblik poslanice čini primjerenim, jer su i stari pisci hrvatski koji su međusobno razmjenjivali poslanice bili mahom s mora. Kaže se: umoči prst u more i bit ćeš povezan s cijelim svijetom, a ti i živiš na moru, u istarskom Novigradu, pa ću i ja, ako i imaginarno umočim prst u Jadran, biti nekako povezana s tobom preko te velike i vječne vodene površine.

Na konferencijama toga (u ono vrijeme meni simpatičnoga) društva nastojala sam pokazati kako zamišljam da bi mogla izgledati znanost, što zacijelo nisu dijelili svi sudionici skupa, a to su i dokazivali svojim (dosadnim, kadšto i nerazumljivim) priložima. Ja sam mislila i tada, a mislim i sada, da znanost ne bi smjela biti suhoparna i dosadna, nerazumljiva, zatvorena u sebe i samodostatna, sama sebi svrhom, nego da mora biti zanimljiva i onomu tko se njome bavi i onima kojima referira o svojim otkrićima ili pogledima na neku problematiku. Znanost – jasna i poštena – čini mi se da može biti čista radost, veselje koje mogu podijeliti s ljudima koji su mi po nečemu bliski i dragi, a pritom mi nude niz poticajnih ideja koje ću moći utkati u svoj daljnji rad. Mnogi u takvu pogledu vide manjak znanstvenosti. Ja ne. I najozbiljnije stvari mogu se reći jednostavno i jasno. Zato sam smatrala da se na tim skupovima, uz praćenje tuđega rada, trebamo što više i neformalno družiti, od srca smijati, osjetiti neopterećenu povezanost zato što smo zadovoljni sudionici skupa koji mogu dalje širiti dobre vibracije u svoje životne i radne sredine. Toga nam, srećom, nije nedostajalo ni u Opatiji ni u Splitu. Za sebe znam da sam povratkom s takvih skupova u Zagreb s još više poleta i lakoće pristupala svim poslovima koji su me čekali. Vjerojatno sam ih nakon tih stručnih odmaka od svakodnevice i obavljala bolje i lakše. Naravno, u tim druženjima ja nikada nisam vodila glavnu riječ, bila sam uvijek nekako po strani, zapravo na poziciji koju i inače najviše volim, a to je pozicija promatrača. Ona mi je omogućivala stvaranje slike, točnije: krokija, na temelju vanjskih i mahom oskudnih elemenata, no ja sam voljela promatrati tuđe dobro raspoloženje, makar u njemu aktivno i ne sudjelovala. Osjećala sam se ugodno. Ti si se uvijek dobro uklapala u zanimljivu kolegijalnu atmosferu, činilo mi se nekako lagodnu i laganu, u svakom slučaju poželjnu u društvenom smislu. Vaš mikrokrug činili su “Vesna, Mirjana, Dunja, Horga, Fragola i pokoja faca svjetskaja” (Vesna Požgaj Hadži, ti, Dunja Pavličević

Franić, Damir Horga i Jagoda Granić). Ja sam taj kadšto zamoran, no ipak više vrcav znanstveno-izletnički “sošl lajf na levelu haj”, promatrala i bilježila. I pritom se i sama izvrsno zabavljala. A zabavi sam katkada dala i poneki svoj skromni obol (podsjetnik je u navodnicima jednoga mojeg ad hoc skovanoga “vrapca” – pjevao se na *Zenica Blues* – vama za zabavu, a meni na veselje).

Ne znam jesam li ti to ikad rekla, no ja sam – nakon tih skupova – poželjela vidjeti i tvoj Novigrad, mjesto u kojem živiš, jer već odavno znam da čovjeka određuje i mjesto u kojem obitava, prizori koje svakodnevno gleda, boje i mirisi koje upija. Jednostavno, htjela sam vidjeti u kakvu okolišu živiš. I doista sam jednom posjetila Novigrad, ne da ti se nabijem u kuću (jer nisam ti se ni javila), nego zato da i ja vidim nešto od onoga što ti gledaš svakodnevno i udahnem barem jednom nešto od onoga što ti udišeš svakodnevno. Upoznavanje s čovjekovom okolinom i okolišem koji ga okružuje zapravo pridonosi stvaranju onih tanahnih, a vrlo jakih, niti koje nas s nekim povezuju (znao on to ili ne). Jer onda ta osoba, upotpunjena ambijentom u kojem živi, čini zaokruženu cjelinu. Kad čujem Novigrad, najprije pomislim na tebe. Pa na Jericu Zihrl i Antuna Motiku (mislim na njezin doktorat, dakako). Nikoga drugog ondje i ne poznajem, zapravo bih u cijelom Novigradu prepoznala samo tebe.

Novigrad mi se svidio, sa svojim zidinama (srećom, manje razvikanima od nekih drugih na Jadranu, pa ni gradić nije toli zagušen posjetiteljima da takav masovni turizam već proždire sam sebe), sa svojim uskim kvrgavim uličicama i s parkom izvan njih, u kojem stoji poprsje jedne mlade djevojke, Irme Benčić, antifašistice, ubijene u noći sa 28. veljače na 1. ožujka 1945. godine, zajedno s ocem joj Antonom, partizanom (veseli se, tužna mati!), o kojoj putnici namjernici znaju malo ili ništa, a ona je u prošlosti učinila nešto za ideju koju je smatrala dobrom, dok su njoj učinili nešto da je za to kazne, ukratko: ubili su je. Danas je od nje ostalo tek kameno poprsje u parku na trgu koji nosi njezino ime (valjda još uvijek). Pretpostavljam da tim prostorom često prolaziš, pa tako i ti na neki način slavu borbe pronosiš, preko tebe i ona se uklapa u krajolik koji ti nosiš sa sobom svuda po svijetu jer i ne možeš drukčije. Bilo mi te zanimljivo pratiti (u mislima, naravno, jer se policijskim poslom ne bavim) kako iz toga malog mjesta odlaziš u veća, pa i na redovit posao u Pulu, no i kako se brzo vraćaš u svoj mir, koji se valjda utkao u tebe kao jedna od tvojih odlika. Možda griješim, svatko može pogriješiti, no ako i griješim glede tvojega mira, volim misliti da je to ipak tako, da živiš mirno. Jer ljudi koji svoj radni i životni vijek provode u mjestima koja su još po negdašnjoj mjeri čovjeka mislim da upiju štogod od toga mira i usade ga u sebe, što mi koji te poznajemo tek površno percipiramo kao da je to tvoj dar. A zapravo je blagoslov.

Draga Mirjana, naše tek ovlašno druženje na skupovima koji su već odavno iza mene potaknulo me na malu rekapitulaciju ugodnoga. Da se vidi kako je i ta kolegijalna uroda – usprkos današnjim vučjim odnosima i u akademskoj zajednici (zašto bi ona bila iznimka od svega ostaloga?) – nekoć bila vrlo moguća. Na kraju ove poslanice ostaje mi da ti poželim dobro zdravlje (to u našim godinama – mojih ima nešto više nego tvojih – nije nikakva isprazna želja), jer ako nema zdravlja, sve drugo pada u vodu. Iz dobra zdravlja izrasta i zadovoljstvo – sobom i drugima.

Ovo kratko prisjećanje na nedavnu prošlost iz radnoga vijeka blagoslovalo me utoliko što sam – zahvaljujući ti – još jednom doživjela i proživjela nešto lijepo, prohodila stopama koje su me obdarile ugodom i zadovoljstvom. Već neko vrijeme znam reći ljudima: ako mi tko ima reći što lijepo, neka mi to kaže dok ja to još mogu čuti. Tako sam sada postupila i sama. Pa premda ti to ne govorim nego ti pišem, svodi se na isto. I takve će, napisane, riječi stići do tebe. A tvoga se glasa, hrapavoga, pušačkoga, vrlo dobro sjećam i mislim da bih ga lako prepoznala među stotinama drugih. Živjela svečarica!

P. S. Možda će ti naša druženja na skupovima Društva za primijenjenu lingvistiku biti još življe pred očima ako ti kažem da mi moja šarena bluza na pruge, koja mi je bila zaštitni znak i neka vrsta uniforme na tim skupovima, služi još uvijek.